

Τρία χρόνια αντάρτες στα βουνά του Πόντου: «Κατεβαίναμε σε τούρκικα χωριά, κλέφταμε και τρώγαμε»

Μαρτυρία Σάββα και Παρθένας Παπαδοπούλου (Βαθύλακκος Κοζάνης)

Πηγή: <https://www.pontosnews.gr/497641/pontos/genoktonia/tria-chronia-antartes-sta-vouna-tou-pon/>

Το Έρμπαα τη δεκαετία του 1900 (πηγή: Ottoman Imperial Archives)

Τέλη Μαΐου, αρχές Ιουνίου του 1920 ήτανε, που βγήκαμε στα βουνά. Αυτό τον καιρό πήγε ο Τοπάλ Οσμάν –παλικάρι του Κεμάλ– στο Έρμπαα μέσα κι έκανε κακό μεγάλο, καταστροφή κι εξολοθρεμό των χριστιανών. Σκυλί ήτανε.

Έδωσε διαταγή και μαζέψανε όλους τους άντρες από 15 μέχρι 70 χρονώ και τους κλείσανε άλλους στην αρμένικη εκκλησιά, άλλους στις φυλακές κι άλλους στο υπόγειο ενός μεγάλου ρωμείου σπιτιού του Αναστάς εφέντη, με τ' όνομα για τα πλούτη του. Εκεί είχανε κλείσει και τους περισσότερους.

Τη νύχτα, λοιπόν, έβαζε ο Τοπάλ τα παλικάρια του και χτυπούσανε με κάτι μεγάλα ρόπαλα τους φυλακωμένους και τους βγάζανε την ψυχή και παίρνανε τα κορμιά τους και τα πετούσανε έξω στα δάση.

Δέκα μέρες κράτησε το κακό και χαθήκανε όλοι οι άντρες. Πρώτα αρχίνησε από το υπόγειο του Αναστάς εφέντη και ύστερα άδειασε αυτό με το σκοτωμό των αντρών και ύστερα κουβαλήσανε και τους άλλους από την αρμένικη εκκλησιά κι απ' τη φυλακή και τους πήρε κι αυτούς η μαύρη νύχτα.

Τότες βγήκαμε κι εμείς στο βουνό και μείναμε τρεις χρόνους σχεδόν έξω, μέχρι το καλοκαίρι του 1923.

Ταζλού και Κελεμίτς βγήκαμε μαζί κι ανεβήκαμε στο ίδιο βουνό. Αγοράσαμε κρυφά από τους Τούρκους γειτονάδες μας σφαίρες και είχαμε να πολεμούμε τους Τούρκους.

Δύο χρόνια και μισό μείναμε στο βουνό. Κόφταμε δέντρα, βάζαμε και χώμα και κάναμε καλύβια και είχαμε πρόχειρη κατοικία. Κατεβαίναμε σε τούρκικα χωριά, κλέφταμε και τρώγαμε. Κάψαμε κι εμείς τούρκικα χωριά. Πιάσανε πολλούς οι Τούρκοι και τους σκοτώσανε. Άγρια ζωή κάναμε. Άγρια χόρτα τρώγαμε και χυλό με αλεύρι άμα βρίσκαμε.

Από δικό μας χωριό του Έρμπαας, το Ερζενούς, βγήκε το πρώτο αντάρτικο, στα 1919, με καπετάνιο τον Κοτζά Αναστάς.

Μαζί του είχανε πάει και από χωριά του Νίκσαρ. Κακό μεγάλο είδανε τα μάτια μας. Βλέπαμε από πάνω και λαμπαδιάζανε τα χωριά.

Ο Τοπάλ Οσμάν, άμα έκανε το κακό στο Έρμπαα κι έφυγε, στο γυρισμό του πέρασε από Χατζημπεέν και Κιζιλντερέν, μάζεψε όλους τους άντρες στην εκκλησία του χωριού Κιρκχαρμάν, κι έβαλε φωτιά και τους έκαψε. Έκαψε και τα χωριά. Όσοι ήταν στα βουνά σώθηκαν.

Και το Φερισντάγ έτσι χάθηκε. Και μέσα σε πηγάδια ρίξαν ανθρώπους. Δεν είδανε τα μάτια σου και ξέρεις τι είδανε τα δικά μας. Να τ' ακούς και να μην τα πιστεύεις. [...]

Κατεβήκαμε απ' τα βουνά και πήγαμε στα χωριά μας. Τίποτε δεν βρήκαμε. Όλα ήταν καμένα και ρημαγμένα. Ψυχές και άψυχα χαθήκανε όλα. Οι εκκλησιές μας μόνο σταθήκανε όρθιες. [...]

Σάββας και Παρθένα Παπαδοπούλου (Βαθύλακκος Κοζάνης)

Πηγή: Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης (επιμ.), *Η Εξοδος*, τόμ. Γ, Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Αθήνα 2013, σ. 206-207.